

Tord Segerdahl

är fjärde generation sågverksman i direkt nedstigande led. Han tog sin ingenjörsexamen med inriktning mot maskinteknik 1957 och arbetade först som konstruktör av sågverksmaskiner vid Söderhamns Verkstäder, innan han via tjänst som driftsingenjör vid Bergvik och Ala, blev sågverkschef vid Billerud, Södra Skogsägarna samt Mälarskog. Sedan 1979 har Segerdahl arbetat med sågverksbranschens utbildningsfrågor som rektor för Rikssågverkskolan samt som ansvarig för träutbildningarna vid Karlstads Universitet. Efter pensioneringen år 2000 har han arbetat med teknikspridning, i huvudsak internationellt, för Stiftelsen Skog & Trä samt med att strukturera sitt rika historiska material kring sågverksnäringen.

Från ett långt liv i sågverksindustrins tjänst

Det kan ha sina sidor att ha djupa rötter i en bransch. Man tror sig gärna om att veta hur saker och ting förhåller sig, man har ju varit med och gammal är ändå äldst. Risken att bli en "besserwisser" var uppenbar i mitt fall då farfarsfar, farfar, far och jag själv ägnat hela våra liv åt svensk sågverksindustri, där vi samlat på erfarenheter och "sanningar."

Jag har, som tur är, med tiden blivit ödmjuk och insett att man ständigt måste vara öppen för att pröva nya tankar och idéer. De senaste årens helt fantastiska produktionstekniska utveckling, styrd av helt nya tankesätt kring integrationen mellan skog - såg - marknad, har ställt oss branschmän inför nya utmaningar.

Arbetet med Rikssågverkskolans arkiv har på gamla dar givit mig en mycket intressant helhetssyn på 150 år av sågverksutveckling.

Min bakgrund

Sitter vid mitt sommarställe på en udde i Bottnhavet. Här är min plats för tankar sedan årtionden. Det jag har filosoferat över har förändrats med åren. Som ung fantiserade jag över framtiden. Sedan rörde sig funderingarna kring konkreta, närliggande problem. Idag tänker jag tillbaka.

Norr om min udde rinner Ljusnan ut i havet. Här var en gång det naturliga läget för ett sågverk, intill en mäktigt flottled som rinner genom

ett av vårt lands förnämsta furudistrikt, vid havet med utskeppningsmöjligheter till främmande hamnar.

Hit kom min farfarsfar år 1853 för att bygga Alabolagets första sågverk. Han kom från Änga socken i Hälsingland där han varit byggmästare och byggt ladugårdar åt bönderna. Alasågen, som idag är ett av Stora Ensos stora exportsågverk, uppfördes 1854. Den första sågen var ett ramsågverk med fyra dubbelramar.

Som bolagets förste byggmästare fick han även vara med om att uppföra 1885 års storsågverk, ett ramsågverk med åtta enkla ramar. Min farfarsfar stannade i bolaget fram till sin pension. Bolaget hette då Bergvik och Ala Aktiebolag.

Min farfar blev Alasågen trogen hela sitt liv. Redan som 20-åring hade han sitt eget arbetslag med uppgift att slutjustera och kvalitetsbedöma de nederbottniska trävarorna för exportmarknaden. Hans titel var då "klampare". Så började hans klättrande på den tidens karriärstege. Han stannade som bruksbokhållare.

Ala sågverk efter ombyggnaden år 1917

Min far genomgick den tidens utbildning inom branschen. Han började som ”märkbis”, den stackars pojke som skulle märka virket i topp och rotände med kvalitetssymboler, ett både ansträngande och farligt arbete. Sedan började han den vandring i karriären som kunde sluta som sågverksförvaltare, eller kanske till och med som koncernchef. Min far blev så småningom ansvarig för kvalitetsfrågor och för utskeppningen vid sågverket. Han var en genuin trävaruman och helt hängiven materialet trä. Han blev en av mina bästa läromästare.

Så är vi framme vid mig själv, född på Ala i maj månad 1935. Enligt traditionen skulle jag gå i min fars och farfars fotspår. Så kom andra världskriget. Jag ville inte arbeta vid sågverket. Jag skulle som alla andra pojkar vid den tiden bli flygare. Då krävdes en annan utbildning. Jag började studera vid Söderhamns Läroverk. Det var så lätt att engagera sig i studierna då jag hade som mål att bli jaktpilot. Men på ferierna jobbade jag som ”märkbis” på Alasågen och fick lära

mig skilja på furu och gran och finna gränserna mellan o/s, kvinta och utskott.

Jag blev inte jaktpilot. Jag fick mycket tidigt en

Jag som 12-årig märkbis vid Alasågen år 1947.

liten familj, en underbar fru och en liten glad och pigg pojke. Det var år 1955. Nu gällde det att försörja en familj. Men ett flygcertifikat kom jag att få när den tiden var mogen.

Tiden vid Söderhamns Verkstäder

Med en ingenjörsexamen i botten tog jag anställning vid Söderhamns Verkstäder som konstruktör och ritare. Jag tjänstgjorde i ett konstruktörslag med ansvar att ta fram Sågram Maximus, Söderhamns första ram med 700 mm:s slaglängd.

Här börjar min roll som dokumentärfilmare. Med den kamera min fru och jag köpt för att följa vår sons utveckling, dokumenterade jag Sågram Maximus som prototyp. Den provkördes vid Korsnäs Sågverk utanför Gävle. Jag hade bett konstruktionschefen Nils Lusth om 75 kronor för att köpa råfilm för att föreviga den dramatiska inkörningen. Han tyckte det var värt att satsa detta överkomliga belopp på projektet.

Sågram Maximus fanns också som modell för att visa upp för presumtiva kunder. Modellen var speciellt lämplig att filma, så det krävdes ytterligare några filmrullar. Närbilderna på alla finesser framträdde så tydligt och skarpt från modellen.

Jag hade just köpt en speciell filmprojektor som kunde synkronisera filmen med ett ljudband från en rullbandspelare. Sådan skillnad det blev med speakertext och bakgrundsmusik!

Direktör Lars Dahlman vid Verkstäderna hade fått kännedom om min film. Han ville nu att jag skulle visa den för det professionella filmbolag från Stockholm som skulle komma för att förhandla om en reklamfilm om

Maximus. Jag förstår inte riktigt hans tanke här. Kanske han tyckte att gästerna skulle roas av att se min enkla amatörfilm.

Den var visst bättre än vad direktör Dahlman hade föreställt sig. Efter visningen frågade han förhandlingsdelegationen från filmbolaget när deras nästa tåg hem till Stockholm gick. ”Från och med nu gör vi våra egna instruktionsfilmer här vid Söderhamns”, sa Lars Dahlman. Dagen därefter blev jag uppkallad till hans kontor. Han ville att jag skulle köpa en professionell 16-mm:s filmutrustning till företaget, den bästa som fanns. Det blev en Paillard Bolex. ”Och glöm inte att köpa ett extremt teleobjektiv till kameran. Jag skall åka med min fru på safari till Afrika nästa månad. Sedan får du ta över utrustningen. Från och med nu sköter vi dokumentärfilmningen själva här på Verkstäderna.”

Ja, speciellt telelinsen fick jag stor användning för då jag filmade komplexa förlopp på nära håll i våra maskiner, sådana som annars skulle ha varit livsfarliga att studera. Så länge jag kom att arbeta vid Verkstäderna, hade jag filmning som ”extraknäck”.

Några av de filmer som jag genom åren gjort för Söderhamns Verkstäder, har jag nyligen sammanställt till DVD:n ”Erfarenhet och visioner” som finns i Rikssågverkskolans (RSS:s) arkiv, bevarat vid Hammarö Kommun, RSS:s huvudman. Filmen beskriver också hur Jäderbergs Mekaniska Verkstad, som startades år 1864, blev Söderhamns Verkstäder och sedermera Söderhamn Eriksson, ett av vårt lands, genom tiderna, mest betydelsefulla tillverkare av sågverksmaskiner.

Åter vid Ala Sågverk

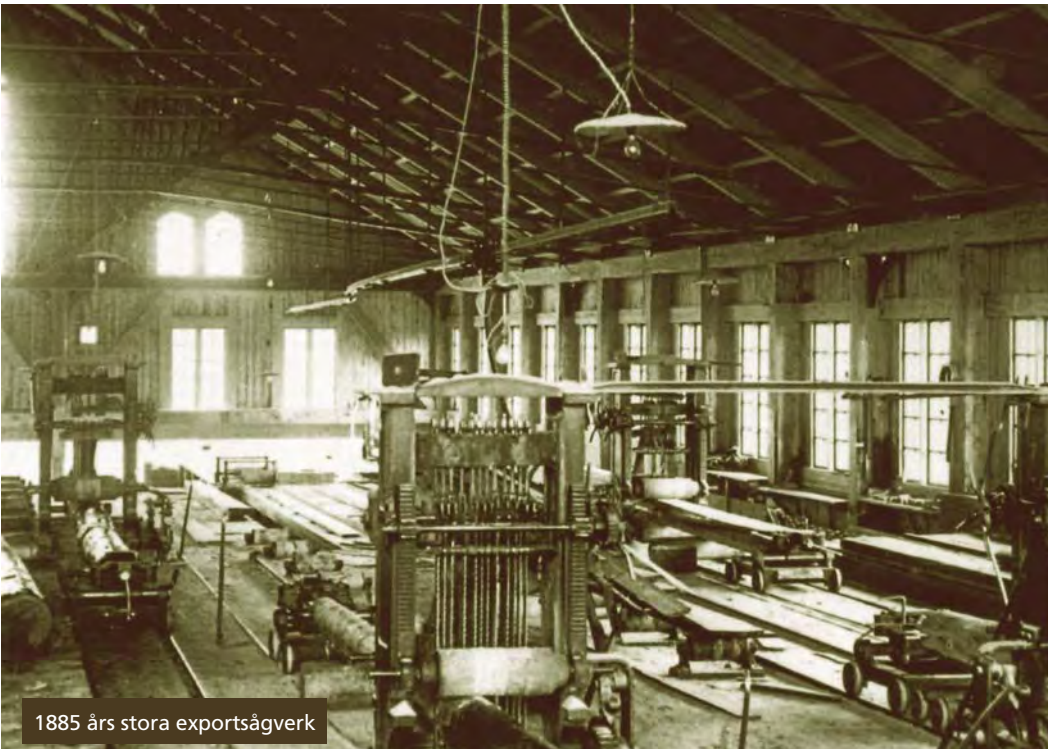
Så kom jag tillbaka till fars, farfars och farfarsfars Alasågen, som då ägdes av Bergvik och Ala Aktiebolag. Jag blev driftingenjör och assistent till den legendariske förvaltaren Sixten Stigenberg.

En av Söderhamns verkstäders första ramsågar

Min farfar med sitt arbetslag

1885 års stora exportsågverk

Vårt mest omfattande arbete tillsammans var ”Rationalisering 1965”, ett för den tiden synnerligen omfattande investeringsprojekt med nya strölägnings-, justerings- och längdsättningsverk, nytt magasin och ny hamn med utlastningspir.

Naturligtvis följde jag byggnationerna med min kamera, nu en 8 mm:s Paillard Bolex D8L. Filmen hade premiär vid ett av företagsnämndens sammanträden på Alagården. Bergvik och Alas VD Lennart Gabrielsson var där och blev så imponerad av filmen att han direkt gav mig en extra månadslön som gratifikation. Jag undrar vart originalet till den filmen finns idag. Jag har lagt över min 8:mm kopia till VHS med tvivelaktig kvalitet. Kopian ligger i RSS:s arkiv.

Internutbildning vid Bergvik och Ala

Bergvik och Ala AB var bland de första att bedriva internutbildning vid sågverk i Sverige. Någon gång i slutet av 1963 blev jag kallad in till förvaltare Stigenberg. Han sa att i höst skall vi ge alla anställda vid Alasågen en branschorientering, där vi informerar om företagets framtidsplaner och resurser. Sedan skall vi under vintern bedriva kursverksamhet för våra speciella yrkeskategorier - timmertummare, sågare, kantare och sorterare. Han utsåg mig till kursledare. Så började min pedagogiska bana. Som kursledare fick jag lägga upp kursplaner och skaffa fram läromedel och dokumentation.

Vad jag fann av litteratur för utbildning av sågverksfolk var inte mycket. Brevskolans kursbok Sågverkskursen utgiven 1958 samt valda delar av Rolf Frankssons Praktisk Sågverkshandbok från 1950 kom att användas. Ur detta material framställde vi en egen kursdokumentation som sedan blev litteratur vid den fortsatta kursverksamheten vid Alasågen. Häftet som finns i RSS arkiv har rubriken ”Kompendium från kursverksamheten vid Ala Sågverk vintern 1964 - 1965.”

Som hänsynslös filmförevisare måste kursdeltagarna se alla mina filmer från Söderhamns Verkstäder. Jag tror faktiskt att det upplevdes som lärorikt och inte alltför tråkigt.

Internutbildningen vid Ala var frivillig, skedde på fritid och var oavlönad. Till branschinforma-

tionsavsnittet på Alagården kom i stort sett alla av sågens ca 250 anställda. Till yrkesutbildningsdelen fångade vi in alla nyckelpersoner.

Jag började inse vilka djupa erfarenheter yrkesarbetarna besatt inom sina olika produktionsavsnitt, kunskaper som de med glädje delade med sig av. Från dem förvärvade jag en helt ovärderlig kunskap som jag kom att få mycket stor användning av senare i livet.

Internutbildningen vid Ala skapade en ”vi-anda” och en arbetsglädje som direkt kunde avläsas i en ökad produktivitet vid industrin. Aldrig tidigare hade väl sågverkets anställda fått insyn i företagets planer och i dess ekonomi. Alla kände sig nu delaktiga och ansvariga för resultaten. En ny tid var i antågande.

Praktikantutbildning

Vid Ala Sågverk fanns alltid en grupp så kallade praktikanter. De kom i huvudsak från våra stora köparländer som England, Holland, Tyskland och naturligtvis också från Sverige. De var för det mesta söner från de handelshus vi gjorde affärer med och de hade ofta en akademisk examen med sig i bagaget. Vid sågverket skaffade de sig kunskaper om företagets organisation och processfilosofi. Framför allt fick man fördjupade kunskaper om den sågade trävarans egenskaper och vad den lämpade sig för. Praktikanttiden kunde sträcka sig över något eller ett par år. Under tiden lärde man sig en mycket fin svenska och de sociala kontakterna blev många och djupa. Vid Ala Sågverk bodde praktikanterna alltid på ”Lillherrgård” och de utgjorde ett exotiskt inslag i samhällsbilden. Den här intressanta utbildningsformen var tidigare vanlig vid många av våra svenska exportsågverk och gav fördjupade, uthålliga relationer mellan säljare och köpare. Vad jag vet existerar inte utbildningsformen längre, vilket jag tycker är synd.

Tiden som sågverkschef i Hällefors

Efter lärarika år vid Ala Sågverk blev jag chef för Billeruds Sågverk i Hällefors. Där hade man investerat i det senaste i amerikansk sågverksteknologi från ströläggning via torkning och justering till paketering. Ett nytt magasin för lagring av

10 000 kbm sågade trävaror ingick även i investeringen. Det var min nye chef, teknisk direktör Trygve Bergesk i Säffle som var hjärnan bakom den nya processtanken vilken kom att benämnas ”on line processing”.

Inkörningsarbetet av den för Sverige unika produktionsfilosofin var komplicerad. Genom en omfattande internutbildning av den modell som bedrivits vid Ala stod det inte på förrän vi definierat problemområdena i processen. Nyinvesteringen kom snart att betraktas som mycket lyckad och fick många efterföljare i Sverige.

Det bör nämnas att vi nu betalade övertidsersättning till dom som studerade på sin fritid. Som den hängivne dokumentärfilmare jag var gjorde jag en film om Hällefors sågverk. Eftersom många branschmän ville studera de nya tankarna vid Hällefors, användes den som upptakt till alla de studiebesök vi tog emot vid verket. Via filmen fick man en klar bild av processfilosofin innan man gick ut på rundvandringen för att se allt i verkligheten. En dålig 8 mm kopia på filmen finns i RSS:s arkiv. Var finns originalet?

Erfarenheter från USA och Kanada

Gruvöns sågverk tillhörde också Billeruds AB. När det blev dags för storinvestering där, fick verkets förvaltare, Holger Moritz och jag uppdraget att resa till Amerika för att studera sågverksindustrin däröver. Det var 1969. Vad vi fick se och lära där kom att bli normgivande för mitt fortsatta arbete inom svensk sågverksnäring.

Vår ciceron i USA och Kanada var en av de mest kunniga och dynamiska sågverksmän jag någonsin träffat, Ed McDonald vid Simons konsultbyrå i Vancouver. Han hävdade att marknadens krav på trävarorna måste styra apteringen av den skogliga råvaran. Han underströk betydelsen av integration mellan skog - såg - marknad, eller som han valde att rangordna det: marknad - skog - såg. Vi fick studera industriella apteringsstationer som styrdes av kundkraven med hjälp av så kallade scanners som väl definierade stammens form och dimension. Som äkta svenska sågverkschefer ansåg Holger och jag att ett högt sågutbytet var den viktigaste vägen till god lönsamhet. Ed McDonald påpekade att det

fanns annat som var nog så väsentligt för ekonomin än utbytet. Här nämnde han bl.a. produktiviteten samt underströk kapitalkostnadernas påverkan på ekonomin. Han ansåg att vi helt självklart skulle se på totalekonomin och inte suboptimera sågutbytet.

Som ni förstår filmade jag hela tiden. Jag var troligen mycket enerverande för våra värdar. Jag har nyss sammanställt en svit filmer från USA och Kanada som visar tekniknivån där på 60- och 70-talen. De ligger som allt annat dokumentärt material i vårt arkiv.

Jag satt i styrelsen för Föreningen Svenska Sågverksmän vid den här tiden och var ledamot av dess arbetsutskott. Jag var dessutom ordförande i Tekniska kommittén vid Träteknik samt satt också som branschrepresentant i olika projektgrupper. Naturligtvis ordnade jag så att jag fick informera om mina ”findings” från Amerika för branschfolket. Här kom mina filmer väl till pass. Artiklarna i fackpressen blev många.

USA var då störst som producent av sågade trävaror i världen efter Sovjet. Kanada med British Columbia har alltid varit vår stora konkurrent på exportmarknaden, så det är klart att mina informationsträffar väckte intresse. Men det har tagit tid att införliva goda filosofier och tekniska lösningar från Amerika hit till Sverige. Som ett exempel kan nämnas att jag i min film om amerikansk sågverksindustri från 1969, förutom industriell aptering, visade en sk traysorter. Den sorterar plank och bräder till dimension före ströläggning och paketering, mycket skonamt och snabbt. Jag pratade varmt för denna teknik när jag kom hem, men det dröjde ända till slutet av 90-talet innan Sverige mera allmänt accepterade den.

Sågverkschef i Kisa

Så blev jag chef för Södra Skogsägarnas flaggskepp bland sågverken, Kindasågen i Östergötland. Som i Hällefors ställdes jag inför stora inkörningsproblem, i detta fall, av ett helt nybyggt sågverk. Min vana trogen startade jag en internutbildning av personalen. Resultatet uteblev inte. Tillsammans definierade vi driftsproblemen, prioriterade åtgärderna, skaffade pengar och

Jönköpings-Posten

Lösnr. 90 öre. Nr 117.

TISDAG 21 MAJ 1974

med SMÅLANDS ALLEHANDA

Jag mottar Gösta Edströmstipendiet

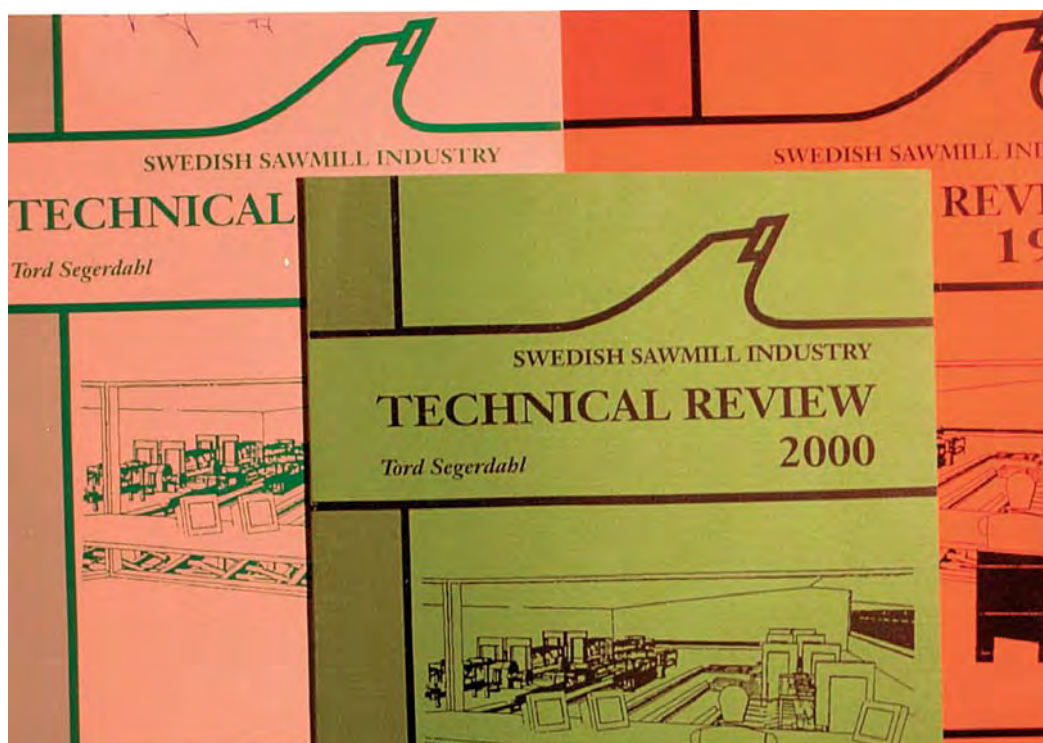
Slappar av Gösta Edström (längst i h). Fr v överingenjör Tord Segerdahl, Kim Anders Johansson, Simlångsdalen, och Thorsten Nilsson, Hjortsberga.

Rikssågverkssolans huvudentré

Såglaboratoriet vid Rikssågverkskolan

Teknisk Revy Sågverk som speglat sågverksindustrins tekniska utveckling sedan 1980

förbättrade processen. Kinda blev en mönsteranläggning.

Vi var något av pionjärer på internutbildning inom svensk sågverksnäring då vi startade sådan i större skala vid Ala i början av 60-talet. Nu hade tiderna förändrats och det gick inte längre fullt så lätt att få de anställda att ställa upp på utbildning på sin fritid, trots att vi nu betalade väl. Men vi lyckades ändå nå nyckelpersonerna.

De anställda som visade särskilt intresse och fallenhet för studier sände jag till Sågverksskolan i Skoghall, blivande RSS. Där hade man sedan år 1959 bedrivit kortkursverksamhet för olika yrkeskategorier. 1969 startades där en sågverksteknikerutbildning. Några av mina ”påläggskalvar” vid sågverket gick den utbildningen och försvann sedan ut i karriären.

Mitt intresse för utbildningsfrågor och det studiematerial jag samlat i form av filmer och kurslitteratur gjorde att jag ofta fick resa till Sågverksskolan i Skoghall för att föreläsa.

Under min tid vid Södra Skogsägarna fick jag en mycket hedrande utmärkelse. Som förste anställd vid koncernen fick jag det nyinrättade Gösta Edströmsstipendiet. En mycket stor ära för mig. I samband med detta, önskade Gösta Edström att jag skulle resa till USA och Kanada för att söka den tekniska ”know how bank” om sågverksindustrin som han hört talas om. Jag reste och kammade igenom hela den Nord-amerikanska kontinenten utan att finna den. Men jag fick med mig hem massor av kunskap om amerikansk sågverksfilosofi, som jag sedan fått förmånen att uppdatera genom många återbesök bl.a. med mina studenter från RSS.

När jag kom tillbaka till Södra efter min amerikaresa år 1974, började jag att bygga upp en egen know how bank som jag kallade Teknisk Revy Sågverk. Programpunkten Teknisk Revy hade förekommit vid Föreningen Svenska Sågverksmäns (FSS:s) årsmöten ända sedan 1957. I många år agerade jag ”Revy pappa” och ordförande vid estraddebatter med våra tekniska experter. Så förde FSS ut kunskap om tekniska nyheter till sina medlemmar. De intressantaste landvinningarna följdes upp av exkursioner i föreningens regi.

Åren vid Mälarskog

Jag fortsatte att samla in material till min Tekniska Revy då jag efter åren vid Södra blev chef för produktion och teknisk utveckling vid den nybildade skogsägarkoncernen Mälarskog.

Ekonomichefen John Belling och jag blev ansvariga för att utarbeta en plan för omstrukturering av den industriella verksamheten inom de tre skogsägarföreningar som ingick i den nybildade koncernen. Det skulle visa sig vara en ytterst grannlaga och känslig uppgift, men jag tror vi lyckades.

Redan tidigt under min tjänstgöring vid Mälarskog gjorde jag en film över koncernens samtliga industrier, 12 sågverk och 7 vidareförädlingsanläggningar. Jag hade alltid min lilla fickkamera med mig vid besöken ute vid industrierna. Fritiden ägnade jag åt min hobby – att klippa smalfilm. Filmen om Mälarskogs industrier användes både vid årsstämmor och SBO-möten, detta för att informera om koncernens resurser samt för att skapa underlag till debatt kring den omstrukturering av företagen som var nödvändig. Jag är mycket rädd om Mälarskogsfilmerna som ligger inlåst i arkivet. Här ser man hur den tekniska nivån på 70-talet varierade inom den svenska sågverksindustrin i allmänhet och inom Mälarskog i synnerhet.

Mälarskog lät mig uppfylla en gammal dröm, att få fördjupa mina kunskaper om träet som material. Jag var ju i grunden maskiningenjör, men nu ville jag komplettera med kursen Träets Mekaniska Teknologi som bl.a. innehöll ämnet trämateriallära. Jag fick på halvfart läsa in kursen på KTH för professor Bertil Thunell. Han var vid den tiden ordförande för Föreningen Svenska Sågverksmän och en av vår sågverksindustris, genom tiderna, mest ”tung” personligheter. Han kom sedermera att bli av ovärderlig betydelse för mig vid utvecklandet av Rikssågverksskolan i Skoghall.

Rektor vid Rikssågverksskolan

Så ville branschen att jag skulle söka tjänsten som rektor vid den helt nybyggda Rikssågverksskolan Skoghall. Jag hade ju visat intresse och fallenhet

för utbildningsfrågor och hade lång erfarenhet från sågverksbranschen med dess problem och möjligheter. År 1979 började jag min tjänst och jag bor ännu, efter 30 år, fortfarande kvar i Skoghall på Hammarön utanför Karlstad.

Sågverkshandlingen är ju Sveriges första industri och tillkom under den industriella revolutionens första år på 1850-talet. Strax innan nuvarande lågkonjunktur hade näringen uppnått sin genom tiderna största årsproduktion, 18,6 miljoner kubikmeter sågade trävaror. Vår industri har legat tvåa i världen som trävaruexportör efter Kanada och bidragit till drygt 15% av det totala svenska exportnettot. Sågverken tar omkring 40% av avverkningen från våra skogar och för detta betalat ca 70% av rotnettot.

Trots att näringen är och har varit så betydelsefull för svensk ekonomi kan den upprätthålla sin status med mycket få anställda. Jag brukar travestera Churchill och säga att aldrig har väl så få betytt så mycket för så många.

Antalet människor som behöver utbildning inom branschen är begränsat och intresset av att producera läromedel för sågverksindustrin har alltid varit litet. Sågverken har en s.k. "lägfrekvent" utbildning.

När jag kom till RSS fann jag att det största problemet var att finna rätt läromedel till den nystartade Yrkestekniska högskoleutbildningen mot sågverk (YTH). Vi tvingades att själva producera läromedel. Idén föddes att ge ut en Teknisk Revy Sågverk för varje årskull. Studenterna fick i uppdrag att kontakta maskintillverkarna och be om information kring det senaste i deras produktflora. Dessa sände oss broschyrer, artiklar, filmer mm. Vi sovrade och sammanställde materialet och gjorde en skrift som sedan användes som läromedel. Sågverken kom att använda skriften Teknisk Revy bl.a. som telefonkatalog. Man hittade lätt maskintillverkarna med namn, adress, telefon och telex. I texten fanns uppgifter kring viktiga tekniska data om produkterna. Den tekniska revyn som kommit ut vartannat år sedan 1980 kunde säljas av studenterna med fin förtjänst till branschfolket.

För att skapa läromedel, producerade YTH-studenterna också yrkeshäften och filmer kring

postning och underhåll av olika sågverksmaskiner. Detta material såldes även till industrierna. För pengarna genomförde YTH-grupperna många och långa resor till våra konkurrent- och köparländer. De olika "kullarna" reste till USA, Kanada, Sovjet, Finland, Storbritannien, Tyskland, Nya Zeeland och Chile. Från alla dessa länder förde studenterna hem idéer, kunskaper och dokumentation. Institutioner som STU, Styrelsen för Teknisk Utveckling, finansierade utgivandet av våra reserapporter. De finns i RSS:s arkiv samt i Kungliga Biblioteket där alla våra ISBN-registrerade skrifter är samlade.

(*Se Libris nationella bibliotekssystem.*)

Materialet som samlades in blev med åren mycket omfattande och kom att ingå i det som en gång skulle bli RSS:s arkiv. Jag kom att använda detta ofta för att sammanställa åskådningsmaterial och dokumentation för olika aktiviteter. Speciellt värdefullt blev arkivet då jag, som opartisk icke kommersiell bedömare, fick resa runt i världen för SIDA, BITS och Exportrådets räkning för att informera om vår svenska sågverkskultur.

Under min tid vid RSS arbetade jag nära Karlstads Universitet. Där hade jag ansvaret för deras trätekniska kurser. YTH-Sågverks huvudman var ju universitetet, där vi även drev en 120 poängs kurs för marknadsingenjörer mot trä samt en 5 poängs kurs i trämateriallära. RSS:s legendariska kurs i Marknadsföring av sågade trävaror flyttades i mitten av 90-talet till SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet, närmare bestämt till Skogsmästarskolan i Skinnskatteberg. Där har jag hoppat in som föreläsare ända tills idag.

Eftersom denna kria alltmer börjar likna en memoar över mig själv passar jag på att inte utan stolthet nämna att jag vid Föreningen Svenska Sågverksmäns årsmöte i mars år 2000 fick mottaga föreningens stipendium "för mångårig utbildnings- och informationsinsats i sågverksnäringens tjänst".

Epilog

Så blev jag pensionär. Det var år 2000. Det digra dokumentära materialet blev liggande vid RSS. Det kom dock fortfarande till användning då

jag på ålderns höst arbetade för Stiftelsen Skog och Trä med SIDA:s teknikspridningsprojekt mot Ryssland och de gamla Öststaterna. VD för Stiftelsen Skog och Trä var Lilian Nihlman som under många år varit min nära medarbetare vid RSS. Hon var nu ansvarig för projekten samt kontaktperson och administratör bakom de många aktiviteterna. Hon deltog även som föreläsare vid våra seminarier. Efter ett 25-tal uppdrag i Ryssland, mest till den autonoma republiken Komi i nordost, tilldelades vi var sitt hedersdoktorat vid Kirovakademin i St.Petersburg. Det var den 13 september 2005.

Mina många resor till Ryssland, Polen, Baltikum och Bulgarien har gett mig en ny syn på dessa länders skogs- och träindustri. Vi har faktiskt mycket att lära av dem, framförallt vad gäller synen på integrationen mellan skog – såg - marknad.

Till mina föreläsningar i ”gamla öst” sammanställde jag material från RSS:s arkiv. Den teknik som finns beskriven där och som tidigare varit modern i Sverige, är fortfarande ytterst intressant för många av dessa länder.

En dag ringde man mig från min gamla arbetsplats och undrade om jag ville hämta mitt ”arkiv”. Skolans nya organisation krävde mer utrymme och sågverksarkivet var väl skrymmande. Jag tog släpkärran och drog hem allt till mitt garage. Där blev det liggande några år innan jag kom mig för att rensa i det och bygga upp en ny struktur kring materialet.

Jag donerade samlingarna till Föreningen Svenska Sågverksmän. De blev uppriktigt glada över att samlingarna bevarats, men skrämdes

samtidigt av att man inte hade möjligheten att härbärgera det. Det bör nämnas att stora delar av arkivet är lagrat på VHS- och DVD-mediet som är mera komplext att bevara än emulsionsfilmer och skrifter. Det kostar pengar att ta ansvar för ett sådant material.

Under FSS:s och mitt sökande efter den slutgiltiga lagringsplatsen för arkivet besökte jag Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien på Drottninggatan i Stockholm. Jag hade med mig kopior på det jag ansåg vara det väsentliga i samlingarna. Jag blev ytterst väl mottagen av chefsbibliotekarie Lars Ljunggren, som tog emot materialet och införlivade det med sina samlingar. Plötsligt hade han ordnat så att det utvalda materialet via Kungliga Biblioteket presenterades på nätet under Libris nationella bibliotekssystem. Där fanns ju redan tidigare många av mina och mina studenters ISBN-registrerade skrifter.

Så hände massor av saker. Hammarö kommun som varit huvudman för RSS tog med öppna armar emot materialet som nu inför framtiden finns arkiverat där under rubriken Rikssågverkskolans Arkiv. Ansvarig är kommunens arkivarie Ulrika Karlsson.

Helt oväntat kontaktades jag, en solig vårsöndag av Skogshistoriska Sällskapet. Jag hade tilldelats en av sällskapets Örtugar för 2009 för att jag bevarat ett stycke skogsindustrihistoria. Jag är så glad, tacksam och hedrad över detta! Nu gäller det att göra materialet känt och levande så att sågverksbranschen kan dra nytta av de kunskaper och erfarenheter våra förfäder förvärvat och nu bjuder på. ◻

Från min skrivarstuga vid Ljusnans mynning, fredagen den 8 maj 2009